

O TREŚCI POSZCZEGÓLNYCH KONCEPCJI ZAGRANICZNYCH DOTYCZĄCYCH PRZYCZYN PRZESTĘPCZOŚCI

W artykule przeprowadzono analizę poszczególnych koncepcji zagranicznych dotyczących przyczyn przestępczości, określono ich główne elementy oraz momenty perspektywiczne z uwzględnieniem współczesnych badań naukowych na Ukrainie.

Słowa kluczowe: teoria; koncepcja; przyczyna; warunek; determinant; przestępstwo; przestępca; przeciwdziałanie przestępczości; ofiara przestępstwa.

ABOUT MAINTENANCE OF SOME FOREIGN CONCEPTIONS OF CAUSATIONS OF CRIME

The article analyzes some foreign concepts causes of crime, their semantic elements, promising moments with current research in Ukraine.

Keywords: theory; concept; reason; condition; determinants; crime; the persons concerned; combating crime; victim of crime.

ПРО ЗМІСТ ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КОНЦЕПЦІЙ ПРИЧИН ЗЛОЧИННОСТІ

В статті здійснено аналіз деяких зарубіжних концепцій причин злочинності, визначені їх змістовні елементи та перспективні моменти з урахуванням сучасних наукових досліджень в Україні.

Ключові слова: теорія; концепція; причина; умова; детермінанти; злочин; особа злочинця; протидія злочинності; жертва злочину.

Постановка проблеми. Серед основних проблем кримінології Концепцією розвитку кримінологічної науки в Україні на початку XXI століття названа проблема підняття на значно вищий якісний рівень наукової розробки проблем і умов злочинності та злочинної поведінки [1, с. 22-23].

На переконання авторів цієї Концепції і це не викликає заперечень, це питання потребує, насамперед, сучасного теоретичного осмислення, методологічного спрямування, чіткого розмежування стосовно злочинності як соціального явища та злочинної поведінки, а теоретичні та методологічні висновки мають бути як відповідні гіпотези переконливо перевірені методично обгрунтованими репрезентативними дослідженнями [1, с. 22-23]. При цьому особливе місце у рекомендованих Координаційних бюро з проблем кримінальної Національної академії правових наук України тем наукових досліджень займають ті із них, що, стосуються аналізу зарубіжних концепцій причин злочинності.

Саме зазначена обставина й обумовила вибір об'єкта та інших структурних елементів цієї наукової статті, а також визначила її основне завдання – визначити змістовні елементи зарубіжних концепцій причин злочинності з урахуванням сучасних наукових досліджень в Україні.

Oleksandr Dzhuzha
główny pracownik
naukowy
Wydziału Organizacji
Prac Naukowo -
Badawczych
doktor habilitowany nauk
prawnych, profesor,
Narodowa Akademia
Spraw Wewnętrznych
(m. Kijów, Ukraina)

Serhii Kolb
kierownik Wydziału
Prawnego
Łuckiej Połączonej
Państwowej Inspekcji
Podatkowej
Głównego Urzędu
Państwowej Służby
Fiskalnej w Obwodzie
Wołyńskim
doktor nauk prawnych,
(m. Łuck, Ukraina)

Стан дослідження. Дослідження наукової та навчально-методичної літератури по курсу «Кримінологія» показує, що практично в кожному з цих джерел у виді окремого питання вивчається сучасний стан і тенденції злочинності у світовому вимірі [2, с. 93].

Поряд з цим, є група науковців, для яких зазначена проблематика є предметом постійного пошуку та праці яких й склали методологічне підґрунтя цієї статті, а саме – це: О.М. Бандурка, В.С. Батиргареева, В.І. Борисов, В.В. Василевич, В.В. Голіна, Б.М. Головкін, О.М. Джужа, О.М. Костенко, О.Г. Кулик, О.М. Литвак, О.М. Литвинов, М.І. Мельник, С.Я. Лихова, Є.С. Назимко, С.І. Нежурбіда, Г.В. Новицький, В.Т. Нор, В.І. Осадчий, М.І. Панов, А.В. Савченко, Є.Л. Стрельцов, В.Я. Тацій, В.П. Тихий, М.М. Яцишин та ін.

Поряд з цим, враховуючи мінливість злочинності та детермінант, що її формують та створюють умови для реалізації, актуальність цієї наукової статті є очевидною та такою, що має теоретико-прикладне значення для всіх категорій дослідників з означеної проблематики.

Виклад основних положень. Як показало вивчення наукової літератури, узагальнення концепцій злочинності здійснюється за ознаками історичної наступальності та характеру пояснень детермінації злочинності [3, с. 95].

Історична наступність теорій причин злочинності визначена єдиною світоглядною спрямованістю як минулих, так і сучасних кримінологічних концепцій, виокремлених для порівняння, а також визначена фактичним зв'язком нових теорій з попередніми.

Детермінаційні процеси зводять усю сукупність теорій до двох великих шкіл.

Виходячи з цього, науковці виділяють наступні кримінологічні концепції [4, с. 65-418].

1. Філософський напрям:

а) античні філософи (грецькі, філософи Георгій, Пратогор, Анітфонт, Продік, Гіппій, Ксеніаз, Фрасімах, Каллікл, Критій, Лікофрон, Алкідам): вважали, що у боротьбі із злочинністю всі засоби придатні (раціональний підхід) [4, с. 65];

б) теорія Георга Вільгельма Фрідріха Гелеля: згідно неї злочин є неістинним вчинком, що суперечить поняттю людської гідності (свавілля людини – злочин – несе в собі причину: не-моральність-заперечення ідеї свободи як живого добра) [4, с. 84-85];

в) представники епохи просвітництва (Тамас Гобе; Жульєн Офре де Ламетрі; Чезарія Беккарія; Шарл Луї Монтеск'є; Вольтер; Клод Адріян Гельвецій; Жан Мельє; Поль Анрі Тірі Гольбах; Дені Дідро; Жан-Жак-Руссо; Етьєн-Габріель Мореллі; Габріель Бонно де Маблі; Жак-П'єр Бріссо; Жан Поль Марат): демонстрували матеріальний підхід до аналізу злочинної поведінки, підкреслюючи значення інтелекту й розуму; відкидали теологічні форми пояснення людської поведінки. Їх ідеї вирізнялись соціальним характером та мали теоретичне підґрунтя, але без емпіричної бази, яке, у свою чергу, обумовили виникнення сучасних теорій злочинності, які відносяться до «неокласичного» напрямку [4, с. 93-94];

г) теорія Джонна Локка: відповідно до неї є два шляхи складання хибних суджень, що стосується причин злочинності (дурних за своїми наслідками і за своєю здатністю спричинити нам в майбутньому зло): 1) коли людина гадає, що від суджень не відбувається так й вже багато зла, тоді як насправді відбувається; 2) коли людина гадає, що наслідок хоча і може бути важливим, але не має твердої обґрунтованості, так що могло статись по-іншому, або його можна було уникнути за допомогою деяких засобів, наприклад, старанністю, спритністю, використанням випадку, каяттям [4, с. 102-103].

Д. Лок, вивів таку структуру причинності злочину:

1. Неспокій (є спонукальною причиною дії людини).

2. Причини, від яких походить неспокій:

2.1. Тілесні страждання.

2.2. Хибні бажання, які походять від хибного судження.

3. Причини хибних суджень:

3.1. Незнання (коли людина складає судження, не довідавшись про все, що тільки в її силах).

3.2. Неуважність (коли людина не помічає навіть того, що вона знає).

3.3. Коли людина не визнає необхідним для свого щастя те, що насправді їй необхідно.

4. Надання переваги пороку над добродійністю є істинно хибним судженням-злочинним вибором.

5. Неморальність людини визначає злочинний вибір, оскільки вона блокує силу розуму – волю [4, с. 103-104];

g) сучасні соціальні філософи: 1. дослідник Е.А. Поздняков: вважає, що людина і суспільство «генерують» злочинність так само, як злочинність «генерує» людину й суспільство [4, с. 107];

2) іспанець Хосе Ортега-і-Гассет: злочин є результатом прояву «творчості» людини (завдяки її уяві) як повного способу поведінки. Злочинець – це особистість, яка виходить за рамки «сталих звичаїв» суспільства, це «творець звичаю», а саме злочинного [4, с. 111-112];

3) німець Кай Буссман: вважає: Що злочинність – невід’ємна частина соціального розвитку, що містить продуктивний порядок [4, с. 114];

4) француз Жан Бодріяр: переконаний, що вчинення злочину – це реалізація права, а право на злочин – як основне право людини, яке є невід’ємним [4, с. 120];

5) француз Рене Жерар: доводить, що універсальним механізмом самозахисту суспільства від насильства є зосередження на обраній жертві-жертвоприношенні, «передбаченому ритуалі, завдяки якому суспільство в змозі контролювати насильство, зосереджувати його такій жертві, як «цап-відбувайло». Але таким «цапом-відбувайлом», як він вважає, не повинен буди один із нас [4, с. 120-121].

Узагальнюючи сучасні філософські підходи з питань причин злочинності, С.І. Нежурбіда зробив наступні обгрунтовані висновки по суті означеної тематики, а саме:

1). Соціальні філософи вважають злочин невід’ємним людини, а злочин – невід’ємним суспільства.

2). Невід’ємним та органічним є зв’язок злочинності зі всіма сферами життя, а також феномен обопільної «генерації» злочинності та суспільства.

3). Природа людини є першоосновою причинності злочинних вчинків людини.

4). Індивідуальна природа людини є внутрішнім детермінантом злочинної поведінки людини, оскільки злочин – результат прояву «творчості» людини (завдяки її уяві) як злочинного способу поведінки.

5). Існує залежність кількості джерел і умов для вчинення злочинів від ступеня сегментарності суспільства.

6). Специфіка злочинності визначається рівнем багатства чи бідності країни ат її населення, а саме злочинність є невід’ємною частиною соціального розвитку та має продуктивний порядок [4, с. 122].

2. «Нетрадиційний» напрям аналізу причин злочинності включає у себе: «неокласичний»; «механістичний» та «демонологічний» підходи [4, с. 123-165]

«Неокласичний» підхід (Адольф Прінс; Франц фон Ліст; ван Гамель; Гері Бекер; Майкл Сесновіц; Айзек Ерміх; Джон Хайнеке; Майкл Блок) побудований на результатах застосування економічного аналізу при дослідженні причин злочинності. Причому такі дослідження проводяться економістами, а не кримінологами, і мають пере важливо, теоретичний характер, не підтверджений емпірично, а також стосуються тільки злочинів економічного характеру. А якщо такі злочини і відрізняються насильницьким характером, їх мотиви переважно корисливі [4, с. 141].

«Механістичний» підхід (Адольф Кетле; Чезоре Беккорія; Едвард Феррі; Ф. Лист та ін.) передбачає при вивченні злочинності, зокрема організованої, застосування різних підходів, які мають здійснюватися постійно і бути адекватними силі і розміру злочинності [4, с. 156] (мова у даному випадку ведеться про застосування кримінологами знань і законів математики. Фізики, хімії. т. ін.).

«Демонологічний» підхід (Йоган Петер Зюсмін; Майкл Петерсон; Девід Рей Гріффін; Петер Верді; Петер ван Айнваган, Жак Марітейн; Уіліам Роуве; Брюс Райхенбах) ґрунтується на тому, що його представники відстоюють наявність, «спіритуального детермінізму» злочинної поведінки індивіда, що дозволяє віднести теорії його напряму до релігійних [4, с. 165].

Висновок. Систематизувавши релігійні погляди на причини злочинної поведінки людини дозволила науковцям виділити наступні три їх основні форми: а) божественне провидіння; б) дуалізм (спокуса і одержимість); в) карма. При цьому аналіз цих причин у зазначених формах дає можливість зробити висновок про відсутність свободи волі людини при виборі злочинної поведінки [4, с. 165].

Література:

1. Концепція розвитку кримінальної науки в Україні на початку XXI ст. // Інформаційний бюлетень. – К.: Координаційне бюро з проблем кримінології Національної академії правових наук України, 2002. – 5-6 с.
2. Кримінологія: Навчальний посібник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, О.Г. Колб та ін.; за заг. ред. д.ю.н., проф. О.М. Джужи. – К.: Атіка, 2009. – 312 с.
3. Кримінологія: навч. посіб. / О.М. Джужа, В.В. Василевич, О.Г. Колб та ін.; за заг. ред. д.ю.н., проф. О.М. Джужи. – К.: Атіка, 2009. – 312 с.
4. Нежурбіда С.І. Етіологія злочину: Теорії, аналіз, результат: монографія / Сергій Іванович Нежурбіда. – Чернівці: Друк Арт, 2013. – 432 с.

ABOUT MAINTENANCE OF SOME FOREIGN CONCEPTIONS OF CAUSATIONS OF CRIME**O. Dzhuzha, S. KOLB**

Formulation of the problem. Among the main problems of criminology concept of criminological science in Ukraine at the beginning of the XXI century called the problem of raising a much higher quality of scientific development problems and circumstances of crime and criminal behavior [1, p. 22-23].

According to the authors of this concept and it is not objectionable, the matter requires, above all, contemporary theoretical understanding, methodological orientation, a clear distinction in relation to crime as a social phenomenon and criminal behavior, and theoretical and methodological conclusions should be as relevant hypotheses convincingly proven methodically grounded representative research [1, p. 22-23]. In this special place in the Coordination Bureau recommended the criminal problems of the National Academy of Sciences of Ukraine topics of research occupy those of them that the analysis of foreign concepts of the causes of crime.

It was mentioned circumstance led to the selection of and other structural elements of scientific articles and has identified its main task - to determine the substantive elements of foreign concepts causes of crime with current research in Ukraine.

State study. Research and scientific educational materials of the course "Criminology" shows that almost all of these sources in a separate issue examines the current state and trends of crime on a global dimension [2, p. 93].

Along with this, a group of scientists, which listed issues are the subject of constant research and whose work made and methodological basis of this article - namely this: A.M.Bandurka, V.S. Batyrhareyeva, V.I. Borisov, V.V. Vasiljevic, V.V. Shaves, B.M. Golovkin, O.N Kostenko, O.H. Kulik, A.N. Litvak, O.M., Litvinov, M.I. Miller, S.J. Lyhova, E.S. Nazymko, S.I. Nezhurbida, G.V. Novitsky, V.T. Nor, V.I. Osadchy, M.I. Panov, A.V. Savchenko, E.L. Streltsov, V.Y. Taci, V.P. Ticniy, N.M. Yatsyshyn and others.

At the same time, given the volatility of crime and determinants that shape it and create conditions for realization of the relevance of the article is obvious and as having theoretical and practical importance for all researchers on the abovementioned issues.

The presentation of the basics. As shown by the study of scientific literature, summarizing concepts crime carried out on the basis of historical and offensive nature of the explanations determination crime [3, p. 95].

Historical continuity theories of the causes of crime is defined as the only ideological orientation of past and contemporary criminological concepts to compare the examined and determined the actual connection of new theories of the previous ones.

The determination processes reduces the whole set of theories to two great schools.

Therefore, the researchers are the following criminological concepts [4, p. 65-418].

1. The philosophical direction:

a) The ancient philosophers (Greek philosophers George, Pratohor, Anitfont, Prodicus, Hippias, Kseniaz, Frasimah, Callicles, Crete, Likofron, alkyd), believed that the fight against crime, all means are suitable (rational approach) [4, p. 65];

b) theory of Georg Wilhelm Friedrich Hegel: according to her crime is untrue act that is contrary to the concept of human dignity (the tyranny of man - a crime - carries a reason: no-objection morality-the idea of freedom as a good living) [4, p. 84-85];

c) representatives of the Enlightenment (Hobbes, Tamas, Julien Offray de La Mettrie, Cesareo Beccaria, Charles Louis Montesquieu, Voltaire, Claude Adrian Helvetius, Jean Meslier, Paul Henry Thiry Holbach, Denis Diderot, Jean-Jacques Rousseau, Etienne Gabriel Morelli ; Gabriel Bonnet de Mably, Brissot Jacques Pierre, Jean-Paul Marat): demonstrated financial approach to the analysis of criminal behavior, emphasizing the importance of intelligence and reason; rejected the theological form of explanation of human behavior. Their ideas of distinguished social character and had a theoretical basis, but without empirical basis, which, in turn, led to the emergence of modern theories of crime that are "neoclassical" direction [4, p. 93-94];

d) theory Johnny Locke, according to her, there are two ways of compiling false statements concerning the causes of crime (stupid in its effects and in its ability to lead us in the future evil): 1) when a person thinks that from judgments happens so and have much evil, but in fact is; 2) when a person thinks that the result although it may be important, but no solid justification, so it could happen in another way, or it can be avoided through some means, such as diligence, dexterity, use case repentance [4, with. 102-103].

J. Locke, gave a structure causation of crime:

1. Trouble (motives are human actions).
2. The reasons on which comes trouble:
  - 2.1. Bodily suffering.
  - 2.2. False desires that stem from erroneous judgments.
3. Causes of false statements:
  - 3.1. Ignorance (when a person is judgment, not to learn about everything that is in its power).
  - 3.2. Inattention (when people do not even notice that she knows).
  - 3.3. When a person does not recognize the need for their happiness that she really needed.
4. Provision of benefits vice charity is truly wrong judgments, criminal choice.
5. Rights defines criminal immorality choice as it blocks the power of reason - will [4, p. 103-104];

d) modern social philosophers: 1. EA Pozdnyakov researcher, believes that man and society "generate" crime as well as crime "generates" man and society [4, p. 107];

2) Spaniard José Ortega y Gasset: crime is the result of the manifestation of "creative" people (thanks to her imagination) as a complete course of action. The offender - a person who goes beyond "sustainable practices" society is "creator custom", namely criminal [4, p. 111-112];

3) German Kai Bussman, believes that crime - an integral part of social development, which includes efficient procedure [4, p. 114];

4) Frenchman Jean Baudrillard, believe that crime - is the realization of rights, and the right to a crime - as a basic human right that is inalienable [4, p. 120];

5) Frenchman René Gérard, shows that universal mechanism of self-protection of society against violence is to focus on a chosen victim-sacrifice, "prescribed the ritual by which society is able to control the violence, the focus of his victim such as" goat-vidbuvaylo. "But such a "scapegoat", he believes, should not wake one of us [4, p. 120-121].

Summarizing the contemporary philosophical approaches on the causes of crime, S.I. Nezhurbida made the following findings in fact justified the designated topics, namely:

- 1). Social philosophers believe crime inalienable rights, and crime - an integral society.
- 2). An integral and organic is the link crime with all spheres of life and the phenomenon of mutual "generation" of crime and society.
- 3). Human nature is a fundamental principle of criminal causation of human behavior.
- 4). Individual human nature is a domestic criminal determinant of human behavior as a crime - the result of the manifestation of "creative" people (thanks to her imagination) as a way of criminal behavior.
- 5). There is a dependency of sources and conditions for committing crimes on the degree sehmentarnosti society.

6).The specificity of the crime on the level of wealth or poverty of the country al its population, namely crime is an integral part of social development and a productive procedure [4, p. 122].

2. "Non-traditional" trend analysis of the causes of crime includes "neoclassical"; "Mechanistic" and "demonological" approaches [4, p. 123-165]

"Neoclassical" approach (Adolf Prince, Franz von Liszt, van Hamel, Gary Becker, Michael Sesnovits, Isaac Ermih; Hayneke John, Michael Block) is built on the results of the use of economic analysis in the study of the causes of crime. Moreover, such research is conducted by economists, not a criminologist and have re important theoretical in nature, has not been confirmed empirically and apply only to crimes of economic nature. And if such crimes and violent differ, their motives mostly mercenary [4, p. 141].

«Механістичний» підхід (Адольф Кетле; Чезоре Беккорія; Єдвард Феррі; Ф. Лист та ін.) передбачає при вивченні злочинності, зокрема організованої, застосування різних підходів, які мають здійснюватися постійно і бути адекватними силі і розміру злочинності [4, с. 156] (мова у даному випадку ведеться про застосування кримінологами знань і законів математики. Фізики, хімії. т. ін.).

«Демонологічний» підхід (Йоган Петер Зюсмін; Майкл Петерсон; Девід Рей Гріффін; Петер Верді; Петер ван Айнвагян, Жак Марітейн; Уїліам Роувє; Брюс Райхенбах) ґрунтується на тому, що його представники відстоюють наявність, «спіритуального детермінізму» злочинної поведінки індивіда, що дозволяє віднести теорії його напряду до релігійних [4, с. 165].

Conclusion. Systematyzuvavshy religious views on the causes of criminal behavior person allowed scientists to identify the following three main forms: a) divine providence; b) dualism (temptation and obsession); c) karma. This analysis of the causes of these forms makes it possible to conclude that the lack of human free will in choosing criminal behavior [4, p. 165].

REFERENCE:

1. Koncepciya rozvytku kryminalnoyi nauky v Ukrayini na pochatku XXI st. // Informacijnyj byuletен. – К.: Koordy`nacijne byuro z problem kry`minologiyi Nacional`noyi akademiyi pravovy`x nauk Ukrayiny`, 20002. – 5-6 s.

2. Kry`minologiya: Navchalnyj posibnyk / O.M. Dzhuzha, V.V. Vasylevych, O.G. Kolb ta in.; za zag. red. d.yu.n., prof. O.M. Dzhuzhy. – К.: Atika, 2009. – 312 s.

3. Kryminologiya: navch. posib. / O.M. Dzhuzha, V.V. Vasy`levy`ch, O.G. Kolb ta in.; za zag. red.. d.yu.n., prof.. O.M. Dzhuzhy`. – К.: Atika, 2009. – 312 s.

4. Nezhurbida S.I. Etiologiya zlochy`nu: Teoriyi, analiz, rezul`tat: monografiya / Sergij Ivanovy`ch Nezhurbida. – Chernivci: Druk Art, 2013. – 432 s.